investeringskader WADDENGEBIED

ONS ERFGOED VAN DE RAZENDE BOL TOT DE DOLLARD

Van investering naar beweging

Tien jaar Investeringskader Waddengebied

“Tien jaar IKW bracht het Waddengebied in beweging — en die beweging verdient blijvende kracht.”

Provincie Noord-Holland | Provinsje Fryslân | provincie groningen

Samen blijven investeren in het Waddengebied

Het Waddengebied is uniek.

Met de Waddenzee als UNESCO Werelderfgoed is het Waddengebied van internationale betekenis, met uitzonderlijke natuur, sterke gemeenschappen, ondernemerschap, cultuurhistorie en een landschap dat voortdurend in beweging is.

Sinds 2016 werken de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen samen met het Waddenfonds en vele partners aan projecten en programma's die bijdragen aan een sterk en toekomstbestendig Waddengebied. Het Investeringskader Waddengebied (IKW) heeft daarin geholpen om ideeën verder te brengen, partijen te verbinden en investeringen mogelijk te maken.

In dit magazine kijken we terug op tien jaar IKW. Met voorbeelden die laten zien wat een gezamenlijke inzet kan opleveren voor natuur, economie, leefbaarheid, erfgoed en duurzame vernieuwing. Programma's en projecten als Vismigratierivier, Wij en Wadvogels, Wad Gaat Om, programma Gastheerschap en Green Shipping Waddenzee maken zichtbaar wat

> *Met het IKW investeren we niet alleen in projecten, maar in de toekomst van het Waddengebied.*

investeren via het IKW oplevert: een ecologisch en economisch sterker en toekomstbestendig Waddengebied.

Tegelijk kijken we vooruit. De opgaven in het Waddengebied blijven groot. Ook richting 2030 en verder zijn samenwerking, keuzes en investeringskracht nodig om het gebied sterk, veerkrachtig en leefbaar te houden.

De Waddengedeputeerden,

Anouk Gielen
Gedeputeerde Noord-Holland

Matthijs de Vries
Gedeputeerde Fryslân

Leo Wenneger
Gedeputeerde Groningen

Waarom het IKW werkt

Het Investeringskader Waddengebied helpt om ideeën verder te brengen, brede coalities te ontwikkelen, financiering te zoeken en opgaven in samenhang te bekijken.

Veel initiatieven in het Waddengebied raken aan meerdere thema's tegelijk. Denk aan waterveiligheid, natuur, landbouw, recreatie, economie en leefbaarheid. Door die opgaven niet los van elkaar te zien maar te verbinden, ontstaan sterkere projecten en programma's.

① **Idee**

Een initiatief ontstaat vanuit een opgave of kans in het Waddengebied.

② **Samenwerking**

Partijen vinden elkaar, delen kennis en versterken het idee.

③ **Projectontwikkeling**

Het idee wordt vertaald naar een kansrijk plan en een concrete aanpak.

④ **Financiering**

Private partijen, provincies, andere overheden en het Waddenfonds, maken de financiering mogelijk.

⑤ **Uitvoering**

Initiatiefnemers voeren het project in de praktijk uit samen met partners.

⑥ **Resultaat in het gebied**

Het project levert zichtbare en blijvende impact voor mens, natuur en economie.

Eén gezamenlijke beweging

Het IKW verbindt ideeën, mensen, middelen en belangen. Zo bouwen we samen aan een toekomstbestendig Waddengebied.

Samenwerken

Versterken

Vooruit brengen

SAS BRUG

Tien jaar IKW in cijfers

Sinds 2016 werken de Waddenprovincies en het Waddenfonds samen aan projecten en programma's die het Waddengebied versterken. De cijfers laten zien hoeveel er in beweging is gezet: van gebiedsontwikkelingen en natuurherstel tot duurzame economie, energie en innovatie.

42

Majeure projecten en programma's

Van gebieds-ontwikkelingen en natuurherstel naar duurzame economie, energie en innovatie.

€ 212,4 mln

IKW-Waddenfonds bijdrage

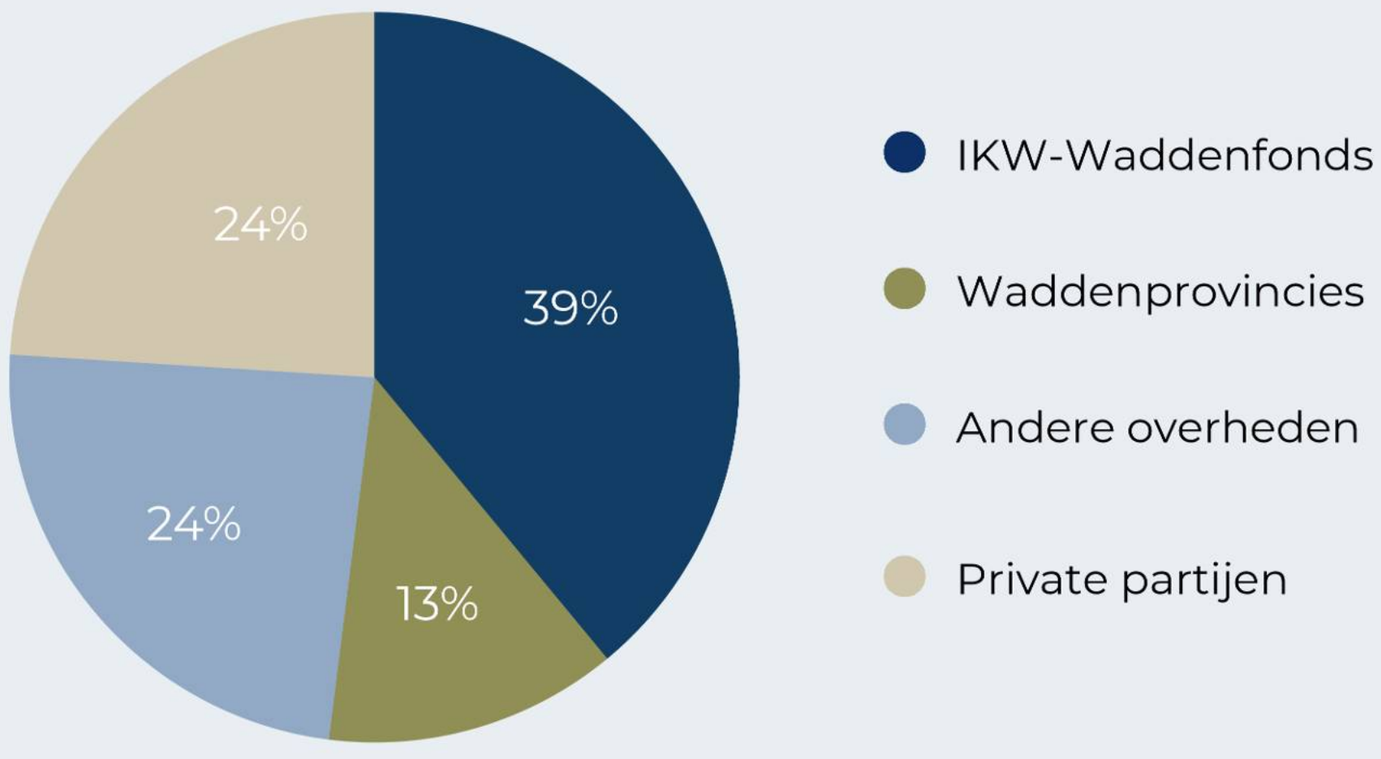
Publieke investeringen die helpen om projecten verder te brengen en andere middelen lostrekken.

Bijna 3x

IKW-Waddenfonds bijdrage

Iedere euro vanuit het IKW helpt om bijna drie keer zoveel totale investering mogelijk te maken.

€ 549 miljoen

Totale investering

De gezamenlijke inzet van IKW-Waddenfonds, provincies, andere overheden en private bedrijven.

De meerwaarde in de praktijk

Niet alle projecten en programma's passen in één brochure. Daarom lichten we enkele voorbeelden uit die samen laten zien wat het IKW mogelijk maakt.

Het gaat om projecten en programma's waarin initiatiefnemers, overheden, gebiedspartners en het IKW-Waddenfonds elkaar hebben gevonden. De volgende projecten laten zien wat de gezamenlijke inzet van het IKW in de praktijk

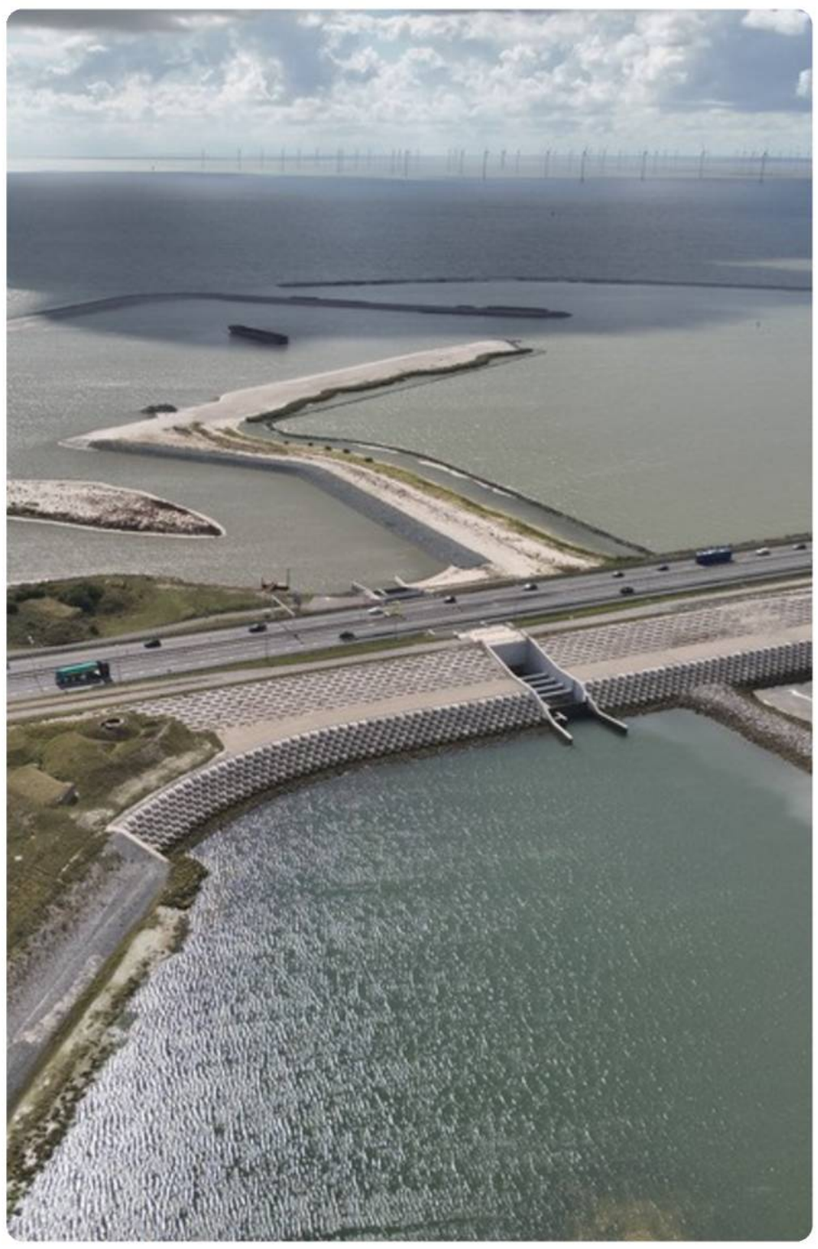
Alle projecten en programma's bekijken?

Scan de QR-code voor het volledige overzicht in het online Magazine.

PROJECT IN BEELD

Vismigratierivier: van harde grens naar natuurlijke verbinding

De Afsluitdijk beschermt Nederland tegen het water, maar vormt tegelijk al bijna een eeuw een harde grens tussen de zoute Waddenzee en het zoete IJsselmeer. Voor trekvissen, die beide werelden nodig hebben om te leven, op te groeien en zich voort te planten, is die grens een groot obstakel.

De Vismigratierivier brengt daar verandering in. Via een opening in de Afsluitdijk verbindt een slingerende rivier de Waddenzee met het IJsselmeer, zodat vissen weer tussen zoet en zout water kunnen trekken.

De inzet vanuit het IKW heeft geholpen om dit bijzondere idee verder te brengen als voorbeeld van een natuurlijke verbinding tussen zoet en zout. Niet alleen een technische ingreep, maar een project waarin ecologie, innovatie, samenwerking en internationale betekenis samenkomen.

Wouter van der Heij, marien bioloog en projectleider Vismigratierivier

> *"Mede dankzij de bijdrage vanuit het IKW-Waddenfonds kunnen we met de Vismigratierivier laten zien dat natuurherstel gecombineerd kan worden met kustveiligheid en behoud van zoet water."*

PROJECT IN BEELD

Wij & Wadvogels: meer rust en ruimte voor kustvogels

Het Waddengebied is het leefgebied van miljoenen vogels. Ze broeden, rusten en zoeken er voedsel tijdens hun trek langs de Oost-Atlantische route.

Helaas gaat het al een tijd niet goed met de populaties die hier komen. Veel vogelsoorten staan onder druk door verstoring, predatie, gebrek aan geschikte broedplekken en veranderingen in het gebied.

“Als vogels hun stukje van het Wad verliezen, is er vaak geen alternatief.”

Karsten Schipperheijn,
directeur Vogelbescherming Nederland

- **Herstel van gezonde vogelpopulaties**
  Wij & Wadvogels werkt aan het herstel van gezonde vogelpopulaties in het Waddengebied. Dat gebeurt met concrete maatregelen op plekken waar vogels broeden en rusten, zoals nestbescherming, de aanleg van broedeilanden en het herstel van hoogwatervluchtplaatsen.
- **Kennis en onderzoek**
  Daarnaast is er aandacht voor kennis en onderzoek: wat werkt, waar is rust nodig en hoe kunnen maatregelen op de juiste plekken worden ingezet?
- **Bewustwording met #WADdoejij**
  Met de campagne #WADdoejij krijgt het programma ook een duidelijke publiekskant. Bewoners en bezoekers worden bewust gemaakt van het belang van rust voor vogels én van wat zij zelf kunnen doen om van het Waddengebied te genieten zonder vogels onbedoeld te verstoren. Zo verbindt het programma natuurherstel met gedrag, beleving en betrokkenheid.
- **Samen aan de slag**
  Via het IKW is Wij & Wadvogels versterkt en verbreed tot een meerjarig samenwerkingsprogramma met natuurorganisaties, overheden en gebiedspartners. Daarmee gaat het niet om één losse maatregel, maar om een gezamenlijke aanpak op schaal van het hele Waddengebied.

Meer rust en ruimte voor kustvogels en meer bewustwording bij mensen die het Wad bezoeken, gebruiken en beleven.

PROJECT IN BEELD

Wad Gaat Om: een integrale aanpak tegen plasticvervuiling

Plasticvervuiling is een hardnekkige bedreiging voor het Waddengebied. Plastic komt terecht op stranden, in havens, in het water en valt uiteindelijk uiteen in steeds kleinere deeltjes. Dat is niet alleen schadelijk voor de natuur maar ook voor ons als mens.

Wad Gaat Om werkt aan een structurele aanpak om plasticvervuiling terug te dringen. Niet alleen door op te ruimen, maar juist door te kijken naar preventie, hergebruik, alternatieve materialen, circulaire ketens, gedragsverandering en bewustwording.

Met de campagnes van Wad Gaat Om worden ondernemers, overheden, bezoekers en bewoners uitgenodigd om mee te doen. Zo verbindt het programma natuurherstel, met gedrag, beleving en verantwoordelijkheid.
Dankzij het IKW werd de noodzaak voor een integrale oplossing van dit probleem aangekaart en verbreed tot een samenwerking van overheden, ondernemers, natuurorganisaties, onderwijs en initiatiefnemers . Daarmee is Wad gaat Om inmiddels uitgegroeid tot een Waddenbrede aanpak.

Eileen Blackmore, initiatiefnemer Wad Gaat Om

> *“Met steun vanuit het IKW-Waddenfonds laat Wad Gaat Om zien dat samenwerking leidt tot echte verandering: minder plastic, sterkere ketens en nieuwe kansen voor het Waddengebied.”*

Het gebied beter leren zien

Het Waddengebied is meer dan een landschap van water, wad, dijken en eilanden. Het is ook een gebied met verhalen, gemeenschappen, cultuurhistorie, ondernemerschap en een eigen identiteit.

Met steun vanuit het IKW-Waddenfonds kunnen projecten als Gastheerschap en Herstel Cultuurlandschap zich ontwikkelen tot programma's die de waarde van het gebied beter zichtbaar maken. Niet alleen door nieuwe voorzieningen toe te voegen en het landschap te herstellen, maar door het verhaal van het Wad sterker te verbinden aan recreatie, erfgoed, ondernemerschap en bewust gebruik.

PROJECTEN IN BEELD

Programma Gastheerschap

Het programma Gastheerschap werkt aan een bewuste manier van reizen en ontvangen in het Waddengebied. Bezoekers leren niet alleen waar ze zijn, maar ook waarom het gebied bijzonder, kwetsbaar en waardevol is.

Door ondernemers, gidsen, natuurorganisaties en overheden rond één verhaal te verbinden, ontstaat toerisme dat beter past bij de plek, het seizoen en de draagkracht van de natuur. Met steun vanuit het IKW kan deze aanpak breder worden ontwikkeld en Waddenbreed worden ingezet.

> Gastheerschap begint met het verhaal van het Wad goed kunnen vertellen. Dankzij het IKW-Waddenfonds kunnen we dat verhaal Waddenbreed verbinden aan ondernemers, bezoekers en de waarden van het gebied.
>
> **- Martin Cnossen**
> Directeur Visit Wadden

Programma Waddenkronieken

Het Waddengebied is gevormd door mensen, water en tijd. Polders, dijken, wadkreken, dorpen en oude structuren vertellen het verhaal van leven met het Wad.

Met het Programma Waddenkronieken (voorheen Programma Herstel Cultuurlandschappen Waddenkust) worden deze landschappelijke en cultuurhistorische elementen hersteld en opnieuw beleefbaar gemaakt. Met steun vanuit het IKW-Waddenfonds is het programma uitgegroeid tot een brede samenwerking waarin erfgoed, landschap, natuur, recreatie en educatie samenkomen.

> Het landschap vertelt het verhaal van de relatie tussen mens en zee. Met steun vanuit het IKW-Waddenfonds kunnen we dat verhaal langs de Waddenkust opnieuw zichtbaar en beleefbaar maken.
>
> **- Peter Hellinga**
> Directeur Landschapsbeheer Groningen

Ruimte voor duurzame ontwikkeling

De grote transities van deze tijd komen in het Waddengebied heel concreet samen. Op zee, in havens, langs de kust en op de eilanden wordt gezocht naar nieuwe manieren om energie op te wekken, schoner te varen en grondstoffen slimmer te gebruiken.

Duurzame vernieuwing vraagt om ruimte om te experimenteren, te leren en samen te werken. Het IKW-Waddenfonds helpt daarbij door initiatieven te ondersteunen, partijen met elkaar te verbinden en innovatie mogelijk te maken. Zo wordt zichtbaar hoe vernieuwing kan bijdragen aan een toekomstbestendig Waddengebied.

Tegelijkertijd vraagt deze ontwikkeling om zorgvuldige afwegingen. Het Waddengebied is een kwetsbaar en uniek ecosysteem, waar economische kansen en natuurwaarden voortdurend in balans moeten worden gebracht. Juist daarom is samenwerking tussen overheden, ondernemers, kennisinstellingen en bewoners essentieel om tot oplossingen te komen die zowel duurzaam als toekomstgericht zijn.

PROJECT IN BEELD

Green Shipping Waddenzee

De Waddenzee is een uniek natuurgebied, maar wordt ook druk bevaren door veerboten, vissersschepen, charters, werkschepen en onderzoeksschepen. Green Shipping Waddenzee werkt aan één doel: een schonere en fossielvrije maritieme toekomst voor deze Waddenvloot.

Het programma richt zich niet alleen op schepen, maar op de hele keten eromheen: havens, scheepswerven, toeleveranciers, ondernemers, kennisinstellingen en overheden. Via pilots met onder meer waterstof, methanol, emissieloze walstroom en elektrische aandrijving worden nieuwe oplossingen in de praktijk getest.

Met steun vanuit het IKW-Waddenfonds kan Green Shipping Waddenzee innovaties verbinden, kennis delen en succesvolle voorbeelden verder brengen. Zo groeit het programma van pionieren naar praktijk, met als ambitie om de CO_2-uitstoot van de Waddenvloot in 2034 met 60% terug te dringen.

> “Met Green Shipping Waddenzee zetten we vol in op schone technologie en fossielvrij varen. Juist in het Waddengebied moeten we laten zien dat bereikbaarheid en verduurzaming samen kunnen gaan.”
>
> **- Leo van der Burg**
> Green Shipping Waddenzee / FME

Vitale kust Lauwersmeergebied

Met de oplevering van de Lauwersmeerdijk in september 2026 is een belangrijke stap gezet in de ontwikkeling van een veilige en toekomstbestendige Waddenkust. Wat begon als een noodzakelijke dijkversterking groeide uit tot een bredere gebiedsontwikkeling waarin waterveiligheid, natuurherstel en landschap samenkomen.

PROJECT IN BEELD

Lauwersmeerdijk: van dijkversterking naar nieuwe kustzone

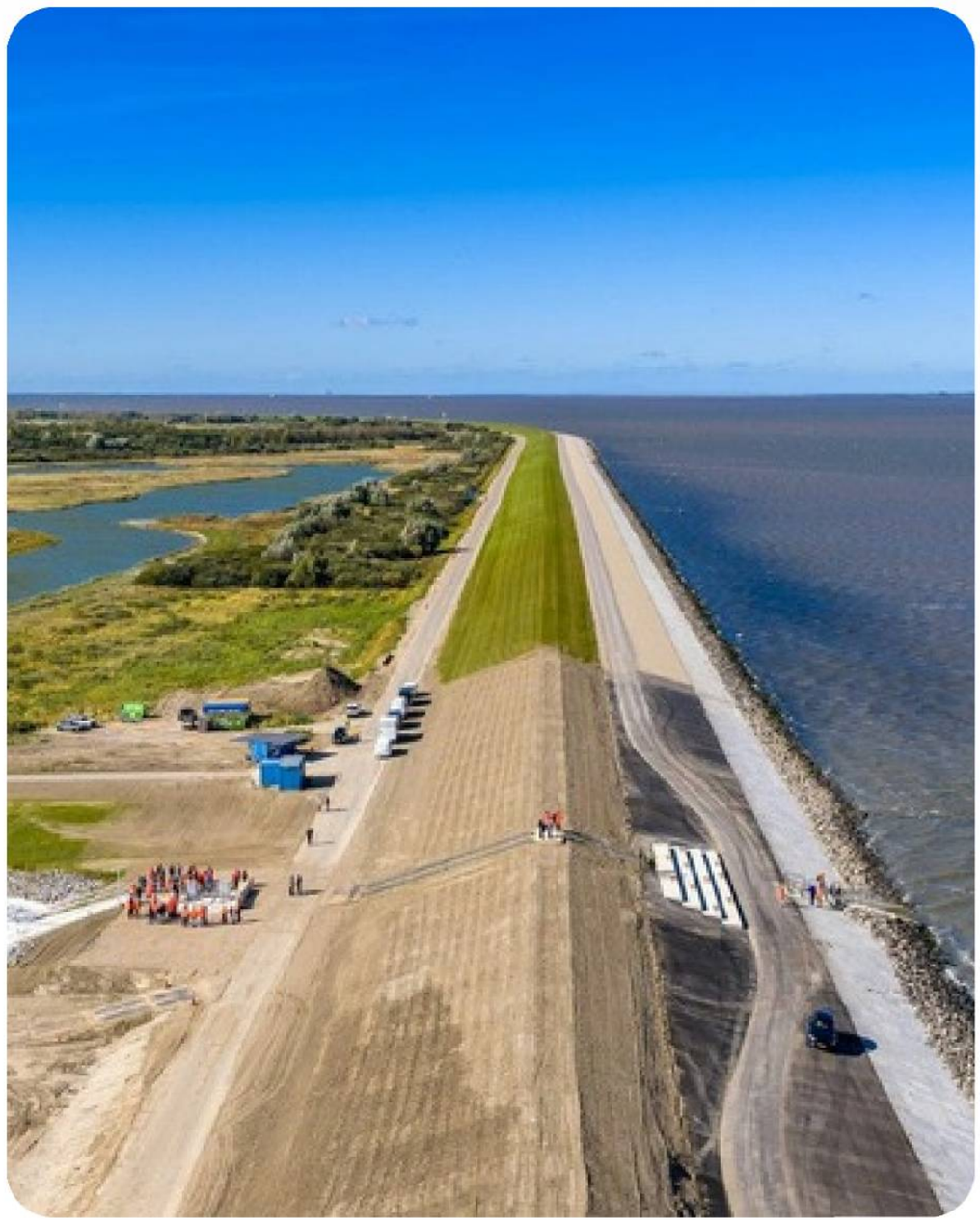
De negen kilometer lange Lauwersmeerdijk is versterkt en voldoet weer aan de veiligheidsnormen. Maar het project gaat verder dan het verhogen en versterken van een dijk. Het laat zien hoe waterveiligheid en natuurontwikkeling elkaar kunnen versterken.

Via een innovatieve getijdenduiker stroomt water uit de Waddenzee een nieuw getijdengebied van 70 hectare achter de dijk binnen. Daarmee keert de natuurlijke getijdendynamiek terug en ontstaat een nieuw leefgebied voor vissen en vogels. Tegelijk draagt de vernieuwde kustzone bij aan een betere voorbereiding op zeespiegelstijging en extreme weersomstandigheden.

Onder regie van Waterschap Noorderzijlvest is de noodzakelijke dijkversterking uitgevoerd en, samen met overheden, natuurorganisaties en andere gebiedspartners, verbonden aan bredere natuur- en gebiedsontwikkeling. Mede dankzij de bijdrage vanuit het IKW-Waddenfonds kon de noodzakelijke dijkversterking worden verbonden aan bredere natuur- en gebiedsontwikkeling.

De Lauwersmeerdijk laat daarmee zien hoe een traditionele waterveiligheidsopgave kan uitgroeien tot een gezamenlijke investering in de toekomst van het Waddengebied.

Waterveiligheid en natuurherstel komen samen in een nieuwe, toekomstbestendige kustzone.

Foto's: BinnAir

> *De Lauwersmeerdijk is de eerste plek in Nederland waar natuurherstel, getijdendynamiek en waterveiligheid op deze schaal samenkomen. Door deze combinatie is een robuustere kustzone ontstaan die beter bestand is tegen zeespiegelstijging en intensere stormen.*
>
> **- Silvia Mosterd**
> Omgevingsmanager bij Noorderzijlvest

Wat tien jaar IKW ons leert

Tien jaar IKW laat zien dat grote opgaven in het Waddengebied alleen verder komen als partijen echt met elkaar samenwerken. Veel projecten ontstaan vanuit een urgentie in het gebied: natuur die onder druk staat, een kust die moet meebewegen, een economie die moet verduurzamen of een landschap waarvan de waarde opnieuw zichtbaar moet worden.

De meerwaarde van het IKW zit in het vermogen om zulke opgaven verder te brengen. Door initiatiefnemers, Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen, natuurorganisaties, belangenverenigingen, ondernemers, gebiedspartners en Waddenfonds bij elkaar te brengen. Door plannen te helpen ontwikkelen tot uitvoerbare projecten. En door investeringen los te trekken die zonder gezamenlijke inzet moeilijker van de grond komen.

VIJF INZICHTEN UIT 10 JAAR IKW

1

Samenhang maakt projecten sterker

In het Waddengebied raken natuur, economie, waterveiligheid, recreatie, landbouw, energie en leefbaarheid elkaar voortdurend. Projecten krijgen meer betekenis wanneer ze vanuit die samenhang worden ontwikkeld.

2

Samenwerking is uitvoeringskracht

De voorbeelden in deze brochure laten zien dat projecten verder komen wanneer overheden, ondernemers, natuurorganisaties, kennisinstellingen en gebiedspartners samen optrekken.

3

Ontwikkeling vraagt tijd en aandacht

Veel projecten beginnen niet als kant-en-klaar plan. Ze groeien door gesprekken, onderzoek, gebiedskennis, bestuurlijke keuzes en het verbinden van belangen.

4

Eén bijdrage kan meer losmaken

Een bijdrage vanuit het IKW-Waddenfonds helpt om andere partners, middelen en investeringen mee te krijgen. Zo wordt een eerste stap vaak het begin van een grotere beweging.

5

De waarde wordt zichtbaar in het gebied

De kracht van het IKW zit uiteindelijk in wat initiatiefnemers mogelijk maken: betere verbindingen voor natuur, meer bewustwording bij bezoekers, sterker erfgoed, minder vervuiling en duurzame innovatie.

> **Tien jaar IKW laat zien dat investeren werkt wanneer samenwerking, gebiedskennis en uitvoeringskracht bij elkaar komen.**

Van investering naar beweging

Samen op koers

Tien jaar Investeringskader Waddengebied laat zien dat gerichte investeringen verschil maken. Het verbinden van partijen in brede coalities blijft nodig. De komende jaren komen verschillende vraagstukken in het Waddengebied steeds nadrukkelijker samen. Denk aan slib, waterkwaliteit, zoetwaterbeschikbaarheid, verzilting, zoet-zoutovergangen, kustontwikkeling, natuurherstel en brede welvaart. Het zijn opgaven die niet los van elkaar kunnen worden opgelost en die vragen om keuzes op de schaal van het Waddengebied.

Richting 2030 en verder gaat het daarom om meer dan nieuwe projecten. Het gaat om koers houden, keuzes maken en samen uitvoeringskracht organiseren voor een sterk en veerkrachtig Waddengebied. Door periodieke actualisering van de programmering kan flexibel ingespeeld worden op ontwikkelingen in het gebied: waar opgaven elkaar raken, waar samenwerking nodig is en waar investeringen het verschil kunnen maken.

De beweging is ingezet. De opgave voor de komende jaren is om blijvend te investeren om het unieke gebied duurzaam en toekomstbestendig te maken.

“Van losse ideeën naar gezamenlijke beweging. Dat is de kracht van tien jaar IKW.”

COLOFON

Samenstelling en uitgave
Investeringskader
Waddengebied (IKW)
oktober 2026

Contact
Bert Wijnsma,
programmamanager
a.g.wijnsma@fryslan.frl
06 50854915

Vormgeving en tekst
Noordtij, Daan Borjeson

Druk
Provincie Fryslân

Meer informatie
www.investeringskaderwaddengebied.nl
www.ikwmagazine.nl

Provincie Noord-Holland | Provinsje Fryslân | provincie groningen